

8. DERS

Siyer' i

Satırdan

Sadıra Okumak

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

“(Resûlüm!) De ki: “İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah’a çağırıyorum, ben ve bana uyanlar aydınlık bir yol üzerindeyiz. Allah’ı her şeyden tenzih ederim! Ve ben O’na şirk koşanlardan değilim.”

(Yusuf Sûresi, 12/108)

HİRA

- Abdullah b. Ömer, neden İmam Şa’bî için: “Ne güzel anlatıyor. Sanki o da (Şa’bî) bizimle berabermiş gibi (anlatıyor)...” demiştir?
- Asr-ı Saadet dünyasına hakikaten olmasa bile hayalen gitmek mümkündür. Nasıl?
- Asr-ı Saadet’te en fazla hangi tabloda yer almak isterdiniz?
- Hayal ve hakikat dengesi nasıl kurulmalıdır?
- Sadırlarda okunan Siyer’i geleceğimizin inşasında en önemli kaynak edinmeliyiz. Neden?

SIYER’İ SADECE SATIRLARDAN DEĞİL, OLAYLARIN İÇERİSİNE DÂHİL OLARAK OKUMALIYIZ

Sahâbe’den sonra en hayırlı nesil olan Tabiîn neslinin önemli âlimlerinden biri de İmam Şa’bî’dir.¹ O, H.19/M.640’da *Kûfe*’de doğmuş, H.104 /M. 722 yine *Kûfe*’de vefat etmiştir. Kendi ifadesi ile beş yüz Sahabî ile görüşmüş, onları tanımış ve başta Abdullah b. Mes’ûd olmak üzere birçoğundan özel dersler almış, hadisler işitmiş ve kendinden sonraki nesillere bunları aktarmıştır.²

H. Ömer’in oğlu Abdullah b. Ömer, İmam Şa’bî’yi çok sever, onu sık sık ziyaret ederdi. Ne zaman onun yanına gitse, İmam Şa’bî’yi, insanlara Allah Resulü’nün (sas) hayatına dair bir şeyler anlattığını görürdü. Abdullah b. Ömer de o meclise dâhil olur, İmam Şa’bî’yi dinler, sonra şöyle derdi: “*Ne güzel anlatıyor. Sanki o da (Şa’bî) bizimle berabermiş gibi (anlatıyor)...*”³

Abdullah b. Ömer’in bu sözü, Siyer nasıl anlaşılmalı ve nasıl anlatılmalı konusunda bize bir bilinç vermelidir. O, Sahâbe’nin büyüklerinden biri olarak, bu işin aslında “bizimle berabermiş gibi” anlatılması gerektiğini söylemektedir. İşte bundan dolayı bizlerin, Siyer’i sadece satırlardan değil, olayların içerisine

¹ Hakkında daha fazla bilgi için bkz: Kandemir, Yaşar; *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 38, s. 217, 218

² Buhârî, *et-Tarihu’s-Sağir*, c. 1, s. 253, 254

³ Zehebî, *Siyeru a’lami’n-nübelâ*, c. 4, s. 115, 116

dâhil olarak, sanki oradaymış gibi, sanki o hadiselerin içerisindeymiş gibi okumamız bize çok farklı istifade imkânları sunacaktır.

Peki, arada bu kadar zaman ve mekân farkı varken böyle bir okuma mümkün müdür? Elbette mümkündür. Nasıl mümkün olduğuna dair size Bediüzzaman'dan bir tablo aktarayım. Diyor ki: “Eğer istersen gel, Asr-ı Saadet’e, Cezîretü’l-Arab’a gideriz. Hayalen olsun O’nu vazife başında görüp ziyâret ederiz. İşte bak: Hüsn-ü sîret ve cemâl-i sûret ile mümtaz bir Zât’ı görüyoruz ki, elinde mu’ciznüma bir kitap, lisânında hakâikâşinâ bir hitâb, bütün Benî Âdem’e, belki cin ve inse ve meleğe, belki bütün mevcudâta karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-i acîbânesini hall ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mevcudâtta sorulan, bütün ukûlü hayret içinde meşgul eden üç müşkül ve müthiş suâl-i azîm olan “Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?” suâllerine muknî, makbul cevap verir.”⁴

Demek ki, Asr-ı Saadet dünyasına hakikaten olmasa bile hayalen gitmek mümkündür. Siyer’in satırlarında okuduğumuz nice hadiselerin, gazvelerin, tabloların sadrına yani içerisine dâhil olmak mümkündür. İnsanın kendisini oradaymış gibi hissetmesi, hadiselerle canlı bağlar kuruyormuş gibi olması imkân dâhilindedir ve böyle yapmak istifadeyi daha da ziyadeleştirmektedir. Bu canlı okuyuş, insanı sıradan bir tarih, menkıbe, kıssa okur gibi soğuk bir halden kurtaracak, bazen heyecanlandırarak, bazen duygulandıracak, bazen kızdıracak, bazen sevindirecek, yani okuyucuyu okunan metnin içerisine çekerek, farklı bir hale pencere açacaktır.

Aslında böyle bir canlı okuyuşu biz Efendimiz’in (sas) ve Sahâbe’nin tüm okuyuşlarında görüyoruz. Onlar ilahî kelâmı, kâinat kitabını, geçmiş kavimlere ait hatıraların olduğu mekânları hep canlı bir okuyuş ile okumuşlardır. Eğer böyle bir canlı okuyuş olmasaydı, Efendimiz (sas): “**Beni Hûd Sûresi ve kardeşleri (Vakıa, Hâkka, Mürselat, Nebe, Tekvîr, Gâşiye) ihtiyarlattı.**”⁵ der miydi? Yağan yağmura cübbesini tutup, onu karşılamasına şaşırarak Sahâbe’ye: “**Onun ahdi benimkinden daha taze!**”⁶ der miydi? Yâ da Uhud Gazvesi’nden sonra o mekâna karşı olumsuz bir düşünce besleyenleri düzeltme adına: “**Muhakkak ki Uhud bir dağdır. Biz onu severiz o da bizi sever.**”⁷ der miydi? Yine Sahâbe ile beraber Tebûk Gazvesi’ne giderken, Hz. Salih’in kavminin (Semûd Kavmi) azaba uğradığı mekânlardan geçerken: “**Buradan çabuk geçiniz. Burası kendilerine zulmeden, bundan dolayı da azaba uğrayanların yurdu. Siz onların evlerine uğradığınızda benzer azapların size de geleceğinden korkarak ve (boyun büküp) ağlayarak geçiniz.**”⁸ der miydi? Bu örneklerin hepsi canlı bir okuyuşa teşviktir. Öyleyse biz de bizden önce yaşamış ama yaşadıkları hayatlar kayıt altına alınmış, başta Efendimiz (sas) ve Sahâbe olmak üzere tüm İslam büyüklerinin hatıralarını böyle okumalıyız.

Mesela; Efendimiz’e (sas) Hira’da ilk vahyin geldiği anları okurken, sanki o karanlık mağaradaymış gibi olmak, Cebrail ile Efendimiz’in (sas) konuşmalarına bizzat şahitlik etmek, “İkra!/Oku!” diyen Cebrail’e, titretilen bir ses ile “Ma ene bi kârî!/ Ben okuma bilmem!” diyen Efendimiz’in sesini duymak, sonra Cebrail’in Efendimiz’i kanatları arasına alarak sıkmasında, sanki o hali yaşamak ve arkasından Alak Sûresi’nin ilk beş ayetini bizzat Cebrail’den alıyormuş gibi dinlemek, herhalde insana çok farklı duygular yaşatacak, çok farklı bir ruh hali tattıracaktır.

Ağır bir söz ve ağır bir yük olan vahyi alınca⁹ Efendimiz’in (sas) çektiği o sıkıntılara ortak olmak, O’nunla beraber Hira’dan çıkıp, Hatice’nin şefkat dolu kollarına doğru yürümek, yürürken taşın, toprağın,

⁴ Bediüzzaman Said Nursî, Sözlür, s. 220

⁵ İbn Kesîr, Tefsîr, c. 2, s.435; Tirmizi, Tefsîr, 6

⁶ Buhari, el-Edebü’l-Müfred, s. 259

⁷ Buhari, Zekât, 54

⁸ Vakıdi, Kitâbü’l-Meğazi, c. 2, s. 1000; İbn Hişam, es-Sîre, c. 4, s. 165

⁹ “Doğrusu biz sana (taşınması) ağır bir söz vahyedeceğiz.” Müzzemmil Sûresi, 73/5

“*Es-Selamu Aleyke Ya Resûlullah/ Selam olsun sana Ey Allah'ın Resulü!*” seslerini işitmek, korku ve endişe ile eve girmek ve “*Zemmilunî, zemmilunî/Beni örtün, beni örtün*” diyerek, örtünün altına giren Efendimiz'e refakat etmek, nice sonraları biraz teskin olup başından geçenleri Hz. Hatice'ye anlatırken ve annemizin büyük bir vakar ile söylenenleri dinleyip, arkasından Efendimiz'i teskin etmek için söylediklerini bizzat işitir gibi tüm bu tabloların içerisine dâhil olmak, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

Varaka b. Nevfel'in ilerleyen yaşına rağmen Hz. Hatice'den ve Efendimiz'den (sas) vahyin naziline dair olanları dinlerken, bir anda gençleşerek, “*Kuddüs, Kuddüs*” diye haykırmasına şahit olmak, o bilge zatın: “*Muhakkak kavmin seni yalanlayacak, seni yurdundan sürüp çıkaracak ve seni öldürmek için her yolu kullanacak*”¹⁰ diye, Risalet davasına mensup olanların kaderine dair söylediklerini bizzat ondan işitmek ve bu yolda, yalanlanmak, işkencelere uğramak, hicret yollarına düşmek ve öldürülmek olduğunu bilmek insana çok önemli mesajlar verecektir.

Mekke'nin o zorlu günlerinde birer birer Sahabî efendilerimizin iman ettikleri o tablolara şahit olmak, onların Efendimiz (sas) ile görüşmelerinde bir köşede durup konuşmalarını bizzat onlardan dinliyormuş gibi işitmek, daha yeni on sekizine girmiş Erkâm b. Ebi'l-Erkâm'ın gelip Müslüman olmasını gözyaşları içerisinde seyretmek ve arkasından, Resûlullah'ı (sas) duyulandıracak; “*Evim, evindir Ya Resûlullah!*” deyip, evini yiğitlerin yetişeceği bir potaya dönüşün diye vakfetmesine şahit olmak, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

Dârü'l-Erkâm, yada Sahâbe'nin ifadesi ile *Dârü'l-İslam*¹¹ olan o güzel eve gidip, gelen talebelerden biri olmak, hayalen bile olsa o ev içerisinde bulunmak, o evde Efendimiz'in sesi ile bir ayeti işitmeye çalışmak, Sahabî ile kol kola, omuz omuza Kur'an'ı talim etmek, her gün nazil olacak yeni bir ayeti heyecan ile beklemek, belki Abdullah b. Mes'ûd'un arkasına takılıp, Kâbe'nin avlusuna gidip Rahman Sûresi'ni müşriklerin yüzüne karşı okumak ve hakaretlerin, tekmelerin, tokatların muhatabı olmak, kan-revan içerisinde *Dârü'l-Erkâm*'a taşınırken: “*Ya Resûlullah! Müşriklerin hiç bu kadar küçüldüklerini görmemiştim!*”¹² diyen Abdullah b. Mes'ûd'un o sözüne ortak olmak, gerçekten insana çok farklı duygular yaşatacaktır.

Bazen Sahâbe'nin arkasına takılıp *Mekke*'de dolaşmak, bazen onlarla *Mekke* dışındaki *Ebû Düb* vadisine gitmek, orada gizlice namaz kılmak, o anlarda gelip namaz ile alay eden müşriklere öfke duymak, yumruğunu sıkıp bağırılmamak için dudak ısırarak, sonra hakaretlere dayanamayıp yerden bir deve kemiği almaya çalışan Sa'd b. Ebî Vakkas'a o kemiği uzatmak: “*Ey Sa'd! Al bunu ve vur onun kafasına, ama Resûlullah'ın uyarısını unutma!*” demek, o sahnelerin, tabloların hepsinin içerisine dâhil olmak, insana gerçekten çok farklı haller yaşatacaktır.

Yasir ve Sümeyye'nin işkenceler altında kıvrandıkları anlara şahit olmak, iman adına ödenen o büyük bedellerin boyutunu bizzat hissetmek, gözleri önünde babasının ve annesinin şehadetlerini gören Ammar b. Yasir'i teselli etmeye gitmek, belki onun gözyaşlarını silmek, belki Bilal'in kızgın taşlar altında “*Ehad! Ehad!*” diye inlemesini işitmek ve koşup yanına: “*Ey Bilal! Sabret! Gün gelecek sen Kâbe'nin çatısına çıkacak ve Ehad olan Rabbinin sesini orada haykıracaksın!*” müjdesini vermek, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

Yeri gelince ıssız gecelerde Talha b. Ubeydullah'a konuk olmak, onunla dertleşmek, annesinden çektiği sıkıntılardan dolayı onu teselli etmek, yeri gelince Hz. Osman ve Hz. Rukiyye'nin arkasından Efendimiz ile birlikte el sallayarak, onları gözyaşlarıyla *Habeşistan*'a uğurlamak, yeri gelince Efendimiz'in yanında vefat eden amcası Ebû Talib'in arkasından gözyaşı dökmek, yeri gelince Hatice validemizin vefatına ağlamak,

¹⁰ Belâzurî, *Ensabü'l-Eşraf*, c. 1, s. 111

¹¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.3, s. 243

¹² İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 2, s. 1122

Efendimiz'i yetim bırakıp gitmesine yanmak, "Niye gittin ki Ey Anneciğim! Şimdi Efendim kimin göğsüne başını koyacak, kiminle teskin olacak, kime derdini açacak" deyivermek... Yeri gelince Ali ile beraber hicret gecesi, Peygamber'e kefarete olma adına aynı örtünün altına girebilmek, "Beni de doğrayın ne olur beni de doğrayın, ama O'na (sas) en küçük bir zarar vermeyin deyivermek..."

Yeri gelince *Sevr* mağarasında Ebû Bekir'in hemen yanı başında yer almak, o dostluğa, o fedakârlığa hayran olmak, o yolda onların arkasında yürüyen bir çift ayak olmak... Yeri gelince *Kuba Köyü*'nde, aziz misafirlerin gelişini bekleyen o meraklı bakışlardan biri olmak ve "*Talael bedru aleyna*" diyerek, Hicret yolcusu o iki güzide insanı karşılamak... Yeri gelince Mescid-i Nebevî'nin temellerine birkaç taş taşımak... Yeri gelince Ebû Eyüp el-Ensârî'ye, o Mihmandar-ı Nebî'nin evine konuk olmak... Yeri gelince Bedir'e, 313 yiğidin arkasına takılarak yürümek, Uhud'a, Mus'ab'ın yanında varmak... *Ayneyn* geçidinde görevlendirilen elli okçu ile nöbet tutmak... Komutan Abdullah b. Cübeyr'in emrine itaat etmek, Resûlullah'ın talimatını unutup giden askerlerin ardından; "Ne olur gitmeyin, ne olur yapmayın" deyip çırpınmak...

Yeri geldiğinde Selman-ı Fârisî'nin hemen yanı başında eline aldığı kazma ile hendekler kazmak... Bin savaşıya bedel Amr b. Vûd'un karşısına çıkan Hz. Ali'ye dua etmek, Ali'nin onu devirmesi ile tekbir getiren Sahâbe ile beraber tekbir getirmek... O gün yoğun ok atışlarından dolayı namazlarını eda edememiş olan Efendimiz ve Sahâbe ile birlikte üzülme, sonrasında Resûlullah'ın kendilerini namazdan alıkoyan o azgın topluluk için yaptığı beddua ya âmin demek...¹³

Yeri geldiğinde *Hudeybiye*'de Hz. Ömer gibi yerinde duramayacak kadar heyecanlanmak, Süheyl b. Amr'ın sözlerine öfkelenmek, antlaşma metnine yazılan *Muhammedün Resûlullah* ifadesini sildirmek isteyen Süheyl'e kızan Hz. Ali'nin yanında yer almak ve neticede o sene *Mekke*'ye giremeyen Sahâbe ile mahzun mahzun *Medine*'ye geri dönmek... Yeri geldiğinde *Hayber*'de Haydar-ı Kerrar olan Hz. Ali'nin atının üzengisine yapışarak onunla beraber Yahudi kalelerini zorlamak... Yeri gelince Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın, Halid b. Velid'in ve diğer komutanların arkasında *Mekke*'nin fethi için on bin Sahâbe ile birlikte o güzel şehre girmek...

Yeri geldiğinde *Tebûk Gazvesi* için: "**Kim Allah yolunda zorluk ordusunu donatır?**"¹⁴ diyen, Hz. Peygamber'in (sas) sesini sessizliğe mahkum etmemek için Hz. Osman ile beraber; "*Ben Ya Resûlullah! Benden şu kadar!*" diyebilmek... Yeri geldiğinde Veda Haccı için binlerce Sahâbe'nin arasında o güzel yolculuğa çıkabilmek... *Arafat*'ta, *Müzdelife*'de, *Mina*'da, bazen: "**Ya Eyyühe'n-Nâs/Ey İnsanlar!**" bazen: "**Ya Eyyühe'l-Müslimin/Ey Müslümanlar!**" diyen, Hz. Peygamber'in sedasına, "*Lebbeyk!*" deyip icabet edebilmek.

Yeri gelince, Efendimiz'in (sas) hastalığına Sahâbe ile birlikte gözyaşı dökmek, "**Söyleyin Ebû Bekir'e namazı o kaldırsın**" emri gereği, Hz. Ebû Bekir, Peygamberin mihrabına geçince, gözyaşları içerisinde onun arkasında namaza durmak... Son Pazartesi günü iyileşme izleri görülen Efendimiz'in o haline sevinmek, ama aynı gün O'nun vefatı ile sarsılan *Medine*'deki her bir Sahabî gibi derinden sarsılmak... O günlerde Hz. Fatıma annemizin hüznüne ortak olmak, dedeleri için gözyaşı döken Hasan ve Hüseyin'in yanlarına oturup onları teskin etmek, Hz. Ebû Bekir'in: "*Her kim Muhammed'e (sas) tapıyorsa, bilsin ki Muhammed ölmüştür. Her kim de Allah'a ibadet ve kulluk ediyorsa, bilsin ki Allah, Hayy'dır, ölümsüzdür.*"¹⁵ sesi ile irkilmek ve bir daha dirilmek ve sonra: "**Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce birçok peygamber gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, siz ardınıza dönüverecek misiniz?**"

¹³ Efendimiz (sas) Hendek Gazvesi'nde, kendilerini namazdan alıkoyan müşrikler için şöyle diyordu: "*Ey Kitabı indiren ve Ey hesabı süratli olan Allah'ım! İslam aleyhine toplanan bu gurupları dağıt. Allah'ım! Onları darmadağın et, onları hezimete uğrat ve onları sars!*" Buhari, *Kitabü'l-Cihad*, 59

¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, c. 4, s. 75

¹⁵ Buhari, *Cenâiz*, 3; İbn Mace, *Cenâiz*, 65; Belâzurî, *Ensabü'l-Eşraf*, c. 1, s. 566

(Dininizden dönecek veya savaştan kaçacak mısınız?) Kim ardına dönerse, elbette Allah’a hiçbir şeyle zarar verecek değil; fakat şükredip sabredenlere, Allah muhakkak mükâfat verecektir!”¹⁶ ayeti, Hz. Ebû Bekir’in dilinden dökülünce, Sahâbe gibi sanki ayet yeni nazil olmuşçasına bir ruh haline kapı açmak... Ve daha nice yerlerde, tabloları, hadiselerde, satırlarda kalmayıp hadiselerin içerisine dâhil olmak...

Böyle bir okuyuş, Saadet Asrı ile aradaki zaman ve mekân farklarını ortadan kaldıracak, her an onların dünyasına dâhil olmayı sağlayacaktır. Elbette bunu yaparken sadece bir hayal ve his insanı durumuna düşmeyecek, hayallerde gezen, geçmişî böyle değerlendirip bugünden kopan biri olmamaya dikkat etmek gerekecektir. Bu da ancak, işin başına Siyer’i geleceğimizin inşasında bir imkân olarak görmekle halledilecek bir durumdur. Mesele o günün dünyasına dâhil olmak ama bugünden de kopmamak, oradan alınan mesajları buralara taşıyabilmektir.

DÂRÜ’L-ERKÂM

- “Canlı okuyuş” ne demektir? Peygamberimiz ve Sahâbe bunu nasıl yapmıştır?
- Siyer’i olayların içerisine dâhil olarak okumak, insana neler kazandırır?
- Peygamberimizin, azaba uğrayan geçmiş kavimlere ait yerlerden geçerken takındığı tavrı nasıl anlamalıyız?
- Varaka b. Nevfel’in, Hz. Peygamber’e söylediği o ilk sözler nasıl anlaşılmalıdır?
- On sekiz yaşlarında bir delikanlı olan Erkâm b. Ebî’l-Erkâm’ın, “Evim evindir, Ya Resûlullah!” demesi, bugünün insanları olarak bize neler söylemektedir?

SUFFA

- SİYER’İ SADECE SATIRLARDAN DEĞİL, OLAYLARIN İÇERİSİNE DÂHİL OLARAK OKUMALISIN Kİ, O HAVAYI ON DÖRT ASIR SONRASINDAN BİLE HİSSEDİP, GERÇEK MANADA İSTİFADE EDEBİLESİN.
- HAKİKATTE GİDEMeyeceğİN O DÜNYAYA BAZEN HAYALEN OLSA BİLE GİTMELİSİN Kİ, SAHÂBE İLE DİZ DİZE VERİP, AYNI GÜZELLİKLERİ TADABİLESİN.
- HAYALEN GİTTİĞİN O GÜZEL DÜNYADAN YAŞADIĞIN ZEMİNE MESAJLAR TAŞIMALISIN Kİ, O YOLCULUĞUNU GERÇEK MAKSADINA ERİŞTİRİP, HAYRA VESİLE OLABİLESİN.
- KUR’AN’LA, KÂİNATLA VE HADİSATLA, O İLK NESİL GİBİ CANLI BİR OKUYUŞ İLE BAĞ KURMALISIN Kİ, ETRAFINDAKİ HER ŞEYİN SANA SÖYLEDİĞİ BİR SÖZÜNÜN OLDUĞUNU UNUTMAYASIN.
- ASR-I SAADET’TE YAŞANMIŞ HEMEN HEMEN HER OLAYIN, BUGÜNDE BİR BENZERİNİN OLDUĞUNU HATIRINDAN ÇIKARMA Kİ, O GÜN ORTAYA KONAN O TAVIRLARIN, AYNILARINI BUGÜN SEN DE YAPABİLESİN.